

کیفیت مقالات محققان ایرانی در حوزه علوم پزشکی از لحاظ تاثیرگذاری

سیده سارا منیری | فاطمه جعفری

چکیده

هدف: مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های علوم پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی و دامپزشکی نمایه شده در آ.اس.آی. از لحاظ تأثیر آنها بررسی شده است.

روش/ رویکرد پژوهش: اسامی کلیه مجلاتی که مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های مورد بررسی در آنها به چاپ رسیده بود از پایگاه استنادی web of science استخراج شد و ضریب تأثیر مجلات مذکور از گزارش استنادی نشریات (JCR) به دست آمد و در نهایت میانه و میانگین ضریب تأثیر این مجلات در مقایسه با میانه و میانگین مجلات موجود در هر حوزه در JCR مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت.

یافته‌ها: ۵۹ درصد مجلات چاپ‌کننده، مقالات محققان ایرانی در زیرشاخه‌های حوزه پزشکی، ضریب تأثیر و رتبه بالاتر از ۱ دارند و از مجموع ۲۲ عنوان مجله موجود، تنها ۳ مجله در JCR حائز رتبه‌های برتر (۹-۱) هستند، در حوزه‌های داروسازی و دامپزشکی کیفیت مجلات مذکور در سطح پایینی است. همچنین در ۶۰ درصد از مجلات زیرشاخه‌های حوزه پزشکی و حوزه‌های دامپزشکی و دندانپزشکی سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی بالاتر از سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر کل مجلات هر حوزه در JCR است. در رشته داروسازی عکس این قضیه مشاهده می‌شود. سهم مجلات ایرانی نمایه شده در ISI در چاپ مقالات ۲۴/۸ درصد است به طوری که در برخی از زیرشاخه‌های پزشکی بیشترین تعداد مقالات در مجلات ایرانی نمایه شده در ISI که غالباً دارای عامل تأثیر پایینی هستند به چاپ رسیده است. نتیجه‌گیری: مشارکت محققان ایرانی در مجلات با تأثیر بالا کم است.

کلیدواژه‌ها

ضریب تأثیر، علوم پزشکی، ایران

کیفیت مقالات محققان ایرانی در حوزه علوم پزشکی از لحاظ تأثیرگذاری

سیده سارا منیری^۱ | فاطمه جعفری^۲

دریافت: ۱۳۸۹/۷/۴ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۱/۳

مقدمه

مجلات، به عنوان یکی از محمل های اطلاعاتی، به دلیل اینکه در فاصله های زمانی کوتاه و معینی به انتشار تازه ترین مطالب علمی در حوزه های خاص می پردازند، دارای اهمیت ویژه ای هستند (مردانی و نیک کار ۱۳۸۸). همچنین، این مجراهای اطلاعاتی، به عنوان شاهره های حیاتی ارتباطات علمی بین دانشمندان شناخته شده اند و دانشمندان و پژوهشگران برای نمایش هرچه زودتر دستاوردهای علمی خود از این مجاری استفاده می کنند. از این رو، این محمل های اطلاعاتی مورد توجه بسیاری از تحقیقات و پژوهش های علمی قرار گرفته اند. از سوی دیگر، چاپ و نمایه شدن مقاله در یک مجله معتبر علمی، حکم و نشان کیفیت پژوهش محسوب می شود و نشان کیفیت در پژوهش را مطالعات استنادی مشخص می کند که نمایه های استنادی آی.اس.آی. بر این اساس پایه ریزی شده اند.

مطالعات استنادی، بر پایه استنادات و شاخص هایی صورت می پذیرد. یکی از این شاخص ها ضریب تأثیر و یا عامل تأثیر است که مهم ترین شاخص کیفی شناخته شده محسوب می شود.

ضریب تأثیر، که مؤسسه اطلاعات علمی سازنده آن است، مساوی است با تعداد کل استنادهای داده شده به مقاله های منتشر شده در یک مجله در یک دوره زمانی معین تقسیم بر تعداد کل مقاله های منتشر شده (اقلام قابل استناد) در همان مجله و در همان دوره. به عبارت

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی
مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری
(نویسنده مسئول) ssmoniri@gmail.com
۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی
مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری
Samira2007_sh@yahoo.com

دیگر، میانگین تعداد دفعاتی که مقاله‌های منتشر شده یک مجله در دو سال گذشته، در سال جاری مورد استناد قرار می‌گیرند (دانگ و دیگران، ۱۳۸۶).

قانع (۱۳۸۶)، در تحقیقی به بررسی خوداستنادی مجله و خوداستنادی نویسنده پرداخت و میزان همبستگی میان ضریب تأثیر مجله و خوداستنادی را در حوزه علوم پزشکی بررسی کرد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که تعداد مقاله‌ها تأثیری در ضریب تأثیر مجله (با احتساب خوداستنادی و بدون احتساب خوداستنادی) ندارد و مجله‌هایی با ضریب پایین، دارای خوداستنادی کمتری بودند؛ یعنی خوداستنادی‌ها بر ضریب تأثیر مجله‌ها تأثیر مثبت داشته‌اند. از جمله پژوهش‌های مرتبط با پژوهش حاضر، پایان‌نامه نادری و کوشا (۱۳۸۸) است که به بررسی سطح کیفی مقالات نمایه شده از محققان ایرانی در آی.اس.آی. (۲۰۰۲-۲۰۰۸) از لحاظ عامل تأثیر می‌پردازد. آنها ۱۲ رشته از نمایه استنادی علوم و ۵ رشته از نمایه استنادی علوم اجتماعی را انتخاب کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که مشارکت محققان ایرانی در مجلاتی که از عامل تأثیر بالایی برخوردارند غالباً کم است، اما سطح کیفی این مشارکت در مجلات نمایه شده از ایران در آی.اس.آی. که غالباً عامل تأثیر پایینی دارند، نسبتاً بالاست.

یوگالینی و کاسیلی^۳ (۲۰۰۳)، در مقاله خود به بررسی شهرت بین‌المللی مجلات نمایه شده از ایتالیا در ویرایش ۲۰۰۰ جی.سی.آر.، براساس شاخص‌هایی نظیر عامل تأثیر، میانگین عامل تأثیر مجلات استناد کننده، مجلات استناد شده، و میزان خود استنادی پرداختند. از لحاظ شمار مجلات نمایه شده در جی.سی.آر.، ایتالیا در بین کشورهای اتحادیه اروپا مقام پنجم (۲/۹ درصد) را داراست. کیفیت مجلات ایتالیایی، بر حسب ارزیابی عامل تأثیر آنها، روند روبه رشد مثبت اما ناچیزی را نشان می‌دهند. در سال ۱۹۹۸، میانگین عامل تأثیر مجلات ایتالیایی ۰/۴۴۶؛ در سال ۱۹۹۹، ۰/۵۲۸؛ و در سال ۲۰۰۰، ۰/۶۴۹ بوده است. در سال ۱۹۹۸، ۵/۶۹ مجله (۷/۲ درصد) عامل تأثیری بالاتر از ۱ داشتند؛ در سال ۱۹۹۹، ۱۱/۷۱ مجله (۱۵/۵ درصد)؛ و در سال ۲۰۰۰، ۱۴/۷۳ مجله (۱۹/۲ درصد) عامل تأثیری بالاتر از ۱ داشتند. بیشتر مجلات ایتالیایی به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند، اما براساس ارزیابی استنادی صورت گرفته تأثیر بسیار کمی را در جامعه جهانی علم نشان می‌دهند. از این ۷۳ مجله، تنها ۱۴ مجله عامل تأثیری بالاتر از ۱ داشتند. با در نظر گرفتن اینکه ۴۰ درصد مجلات منتشر شده در کشورهای دیگر عامل تأثیری بالاتر از یک داشتند (۴۸ مجله عامل تأثیری بالاتر از ۱۰ و ۱۸ مجله عامل تأثیری بالاتر از ۲۰) وضعیت ایتالیا چندان خوشایند نیست.

چن، ژائو، و کالبرگ^۴ (۲۰۱۰)، در پژوهشی عامل تأثیر مجلات روماتولوژی را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش، عامل تأثیر مجلات این حوزه طی یک دوره ۱۰ ساله مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این بررسی نشان داد که عامل تأثیر بیشتر مجلات این حوزه

3. Ugolini & Casilli

4. Chen, Zhao & Kallenberg

روند صعودی پیموده است و متوسط میانه و میانگین عامل تأثیر این مجلات به ترتیب ۲۳۳/۹ و ۶۶۵ بوده است. از دیگر نتایج این پژوهش، بالاتر بودن عامل تأثیر مجلات اروپایی نسبت به عامل تأثیر مجلات آمریکایی در این حوزه موضوعی بوده است.

پایگاه گزارش استنادی مجلات، یکی از محصولات مؤسسه اطلاعات علمی است که مهم ترین و اصلی ترین پارامتر سنجش کیفیت مجلات، یعنی عامل تأثیر، از این طریق عرضه می شود. از دهه ۶۰ میلادی، که موضوع عامل تأثیر توسط گارفیلد مطرح شد، این شاخص به یکی از اصلی ترین شاخص های کمی ارزیابی مجلات تبدیل شده است؛ به طوری که در کشورهایی مثل کانادا و مجارستان و بسیاری کشورهای دیگر برای ارزیابی دانشمندان و مؤسسات جهت ارتقای علمی و تخصیص بودجه از این شاخص استفاده می شود (امانی، بابااحمدی، ۱۳۸۴). بنابراین، این پژوهش در پی آن است تا با بررسی مجلات چاپ کننده مقالات محققان ایرانی در شاخه های تخصصی پزشکی، دندان پزشکی، دامپزشکی، و داروسازی در یابد کیفیت مجلات مذکور از لحاظ عامل تأثیر در پایگاه آی.اس.آی. چگونه است؟

هدف پژوهش حاضر، بررسی سطح کیفی مجلات چاپ کننده مقالات محققان ایرانی در زیرشاخه های تخصصی پزشکی، دندان پزشکی، دامپزشکی، و داروسازی، با توجه به عامل تأثیر در پایگاه آی.اس.آی. طی یک دوره ۱۰ ساله (۲۰۰۰-۲۰۰۹) است.

این پژوهش درصدد است تا به پرسش های زیر پاسخ دهد:

۱. وضعیت ضریب تأثیر و رتبه مجلاتی که بیشترین تعداد مقالات محققان ایرانی در آنها به چاپ رسیده است در هر حوزه در جی.سی.آر. چگونه است؟
۲. وضعیت سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر مجلات چاپ کننده مقالات محققان ایران در مقایسه با سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر کل مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. چگونه است؟
۳. چه تعداد از مجلات چاپ کننده مقالات محققان ایرانی دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می باشند؟
۴. سهم مجلات ایرانی در چاپ مقالات دانشمندان ایرانی در حوزه های مذکور چگونه است؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، پیمایشی با رویکرد علم سنجی است. بدین منظور، اسامی کلیه مجلاتی که مقالات محققان ایرانی در شاخه های تخصصی علوم پزشکی و حوزه های داروسازی، دندان پزشکی، و دامپزشکی در آنها به چاپ رسیده بود از طریق جست و جو در پایگاه استنادی وب آو ساینس استخراج شد. سپس، فیلدهای مورد نیاز جهت تحلیل و بررسی وارد

نرم افزار اکسل شد و ضریب تأثیر مجلات مذکور از طریق جست و جو در گزارش استنادی نشریات (جی.سی.سی.آر.) به دست آمد و؛ در نهایت، میانه و میانگین ضریب تأثیر این مجلات، در مقایسه با میانه و میانگین مجلات موجود در هر حوزه در جی.سی.سی.آر.، مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در پاسخ به سؤال اول پژوهش، وضعیت ضریب تأثیر و رتبه مجلاتی که بیشترین تعداد مقالات محققان ایرانی در آنها به چاپ رسیده است، در هر حوزه در جی.سی.سی.آر.، مورد بررسی قرار گرفت که بدین منظور، جدول ۱ طراحی شده است. در این جدول، داده‌های مربوط به حوزه‌ای که هر مجله در جی.سی.سی.آر. به آن تعلق دارد، تعداد کل مجلات در هر حوزه، رتبه مجلات در هر حوزه، عامل تأثیر، و تعداد مقالاتی که در مجلات مذکور به چاپ رسیده درج شده است.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، از مجموع ۲۲ عنوان مجله‌ای که بیشترین تعداد مقالات محققان ایرانی، در زیرشاخه پزشکی، در آنها به چاپ رسیده است؛ ۱۳ مجله (۵۹ درصد) دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می‌باشند، ۸ مجله (۳۶ درصد) دارای ضریب تأثیر پایین‌تر از ۱، و یک مجله فاقد ضریب تأثیر است (به عبارتی در جی.سی.سی.آر. نمایه نشده است). همچنین، سه مجله *Atherosclerosis supplements* و *Tropical medicine & international health* و *Journal of endodontics* در جی.سی.سی.آر. دارای رتبه‌های برتر (۱-۹) می‌باشند.

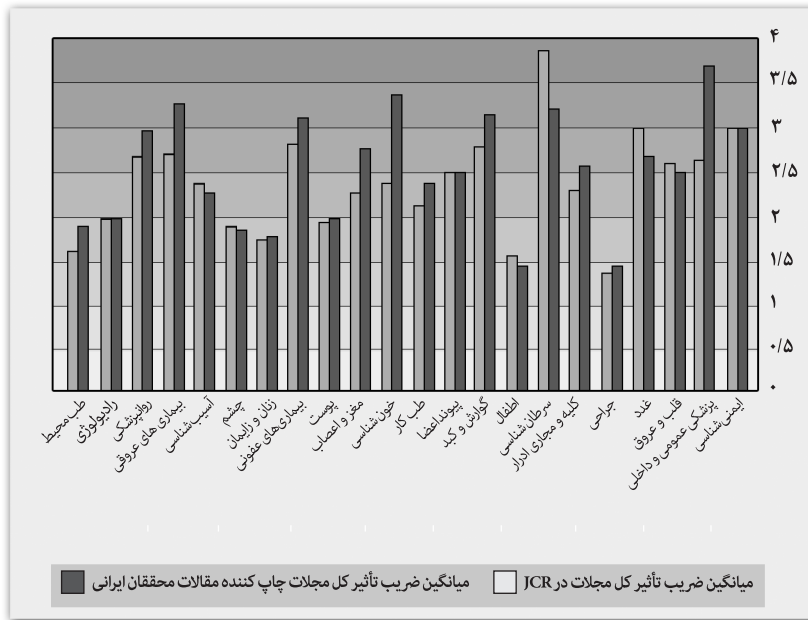
تعداد مجلات موجود در حوزه داروسازی و داروشناسی در جی.سی.سی.آر.، ۲۳۶ عنوان است که از این میان، مجله *Planta Medica*، با ضریب تأثیر ۰.۳۷/۲، در رتبه ۱۳۶ قرار دارد. در حوزه دامپزشکی نیز ۱۴۱ عنوان مجله در جی.سی.سی.آر. نمایه شده‌اند، که از این تعداد، مجله *Journal of animal & veterinary advances*، با ضریب تأثیر ۱.۷۶۰، در رتبه ۱۲۰ قرار دارد؛ و از میان ۶۴ مجله موجود در رشته دندان پزشکی، مجله *Journal of endodontics* با ضریب تأثیر ۹۵۳/۲ در جایگاه پنجم قرار دارد. بنابراین، به نظر می‌رسد پژوهشگران ایرانی در حوزه دندان پزشکی بیش از دو حوزه داروسازی و دامپزشکی تمایل به چاپ مقالات خود در مجلات سطح بالا را دارند.

در پاسخ به سؤال دوم، سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی، در مقایسه با سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر کل مجلات هر حوزه در جی.سی.سی.آر. مورد بررسی قرار گرفت.

عنوان مجله	حوزه در جی.سی.آر.	تعداد کل مجلات در هر حوزه در جی.سی.آر.	رتبه مجله در هرحوزه در جی.سی.آر.	عمل تأثیر	تعدادمقالات
<i>International journal of cardiology</i>	قلب و عروق	۹۵	۲۴	۴۶۹/۳	۶۴
<i>Annual of nutrition & metabolism</i>	متابولیسم و غدد دروغریز	۸۹	۶۲	۵۶۴/۱	۸۸
<i>transplantation proceedings</i>	جراحی	۱۳۹	۸۸	۷۹۹/۰	۳۳۸
<i>Journal of enduorology</i>	کلیه و مجاری ادرار	۶۳	۱۳	۳۰۶/۳	۱۴۶
<i>Bonne marrow transplantation</i>	غدد	۱۶۵	۶۶	۹۹۸/۲	۹۲
<i>Iranian journal of pediatrics</i>	اطفال	۹۴	۹۴	۱۳۱/۰	۱۹۰
<i>Hepaitits monthly</i>	دستگاه گوارش	۶۵	۵۷	۷۱۶/۰	۸۴
<i>T transplantatio sproceeding</i>	پیوند اعضا	۲۴	۲۱	۹۹۴/۰	۳۳۸
<i>Iranian journal of public health</i>	بهداشت حرفه‌ای	۱۲۲	۱۱۸	۲۳۴/۰	۲۸۸
<i>Hematology</i>	خون‌شناسی	۶۱	۲۹	۵۸۵/۲	۱۳۸
<i>European journal of neurology</i>	مغز و اعصاب	۱۶۷	۶۶	۵۱/۲	۱۶۸
<i>International journal of dermatology</i>	پوست	۴۸	۳۴	۴۵۲/۱	۸۹
<i>International journal of infectious disease</i>	بیماری‌های عفونی	۵۷	۳۶	۱۶۷/۲	۱۸۸
<i>International journal of gynecology & obstetrics</i>	زنان و زایمان	۷۰	۴۱	۴۰۸/۱	۹۱
<i>Cornea</i>	چشم‌پزشکی	۴۹	۱۸	۱۰۶/۲	۴۱
<i>Acta cytologica</i>	آسیب‌شناسی	۷۱	۶۶	۶۹/۰	۷۰
<i>Atherosclerosis supplements</i>		۶۱	۹	۹۴۷/۴	۱۰۹
<i>European Psychiatry</i>	روان‌پزشکی	۱۱۷	۳۹	۰۸/۳	۱۱۶
<i>Iranaian journal of Radiology</i>	رادیولوژی	-	-	-	۶۱
<i>Tropical medicine & international health</i>	بیماری‌های گرمسیری (طب جغرافیا)	۱۷	۵	۳۳۸/۲	۱۵۴
<i>Archives of Iranian medicine</i>	پزشکی عمومی- داخلی	۱۳۳	۸۲	۸۷۴/۰	۲۹۸
<i>T transplantatio Proceedings</i>	ایمن‌شناسی	۱۲۸	۱۱۵	۹۹۴/۰	۳۳۸
<i>Planta Medica</i>	داروشناسی و داروسازی	۲۳۷	۱۳۶	۰۳۷/۲	۱۵۷
<i>Journal of animal & veterinary advances</i>	دامپزشکی	۱۴۲	۱۲۰	۱۷۶/۰	۲۳۷
<i>Journal of endodontics</i>	دندان‌پزشکی	۶۴	۵	۹۵۳/۲	۳۴

جدول ۱

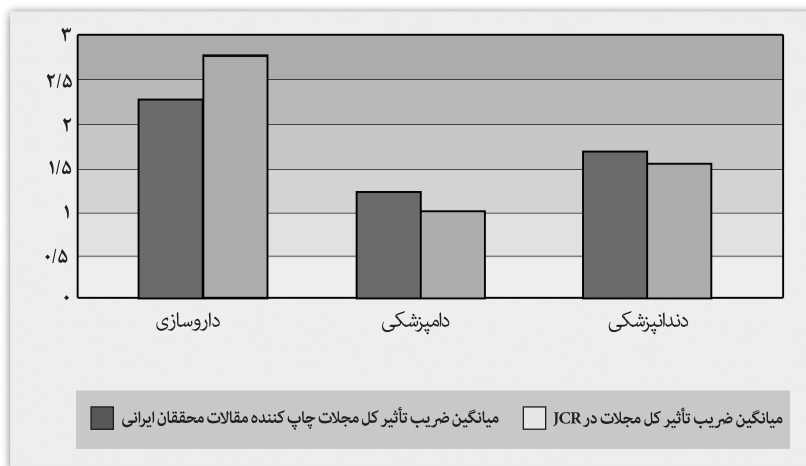
وضعیت ضریب تأثیر و رتبه
بیشترین مجلات چاپ‌کننده مقالات
محققان ایرانی در ۲۳ زیرشاخه پزشکی،
حوزه‌های دندان‌پزشکی،
دامپزشکی و داروسازی در جی.سی.آر.

نمودار ۱

میانگین مجلات چاپ‌کننده
مقالات محققان ایرانی در مقایسه
بامیانگین کل مجلات جی.سی.آر.
در زیرشاخه‌های پزشکی

همان‌گونه که در نمودار ۱ نشان داده شده است، در ۶۰ درصد حوزه‌های پزشکی، میانگین مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی بالاتر از میانگین کل مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. است.

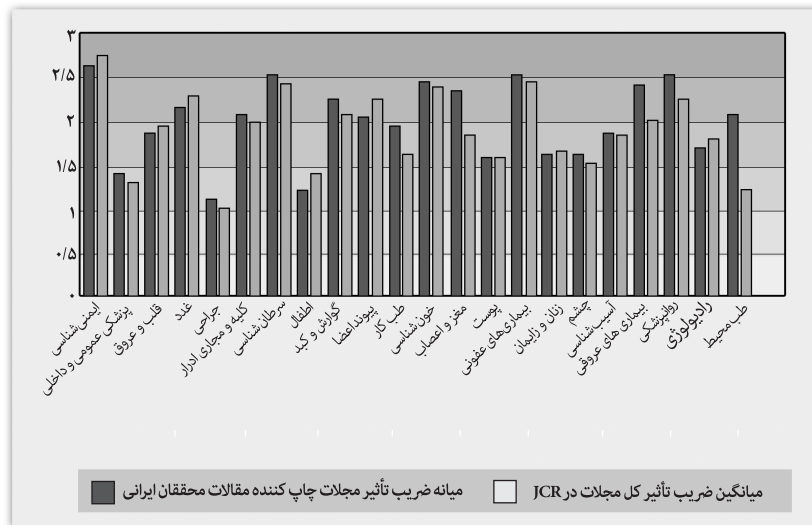
نمودار ۲

میانگین مجلات چاپ‌کننده
مقالات محققان ایرانی در مقایسه
بامیانگین کل مجلات جی.سی.آر.
در حوزه‌های داروسازی،
دندانپزشکی و دامپزشکی

همان‌گونه که در نمودار ۲ نشان داده شده است، میانگین عامل تأثیر مجلات چاپ‌کننده محققان ایرانی در حوزه‌های دامپزشکی و دندانپزشکی بالاتر از میانگین کل مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. است؛ در حالی که در حوزه داروسازی عکس این قضیه مشاهده می‌شود.

نمودار ۳

میانگین ضریب ضریب تأثیر چاپ کننده مقالات
محققان ایرانی در مقایسه
با میانگین کل مجلات جی.سی.آر.
در تخصص‌های پزشکی

همان‌گونه که در نمودار ۳ نشان داده شده است، در بیش از ۶۰ درصد حوزه‌های پزشکی، سطح میانگین مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی بالاتر از سطح میانگین مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. است.

نمودار ۴

میانگین ضریب تأثیر چاپ کننده مقالات
محققان ایرانی در مقایسه با میانگین کل
مجلات جی.سی.آر.
در حوزه‌های داروسازی،
دندانپزشکی و دامپزشکی

با توجه به نمودار ۴، سطح میانگین ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های دامپزشکی و دندانپزشکی بالاتر از میانگین ضریب تأثیر کل مجلات این رشته‌ها در جی.سی.آر. است؛ در حالی که، در حوزه داروسازی سطح میانگین ضریب تأثیر کل مجلات این رشته در جی.سی.آر. بالاتر از سطح میانگین ضریب تأثیر مجلاتی است که مقالات محققان این رشته در آنها به چاپ رسیده است.

در پاسخ به سؤال سوم تعداد مجلاتی که دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می‌باشند مشخص شدند.

عنوان	تعداد کل مجلات	مجلات با ضریب تأثیر بالاتر از ۱	فرآوانی (درصد)	تعداد کل مقالات	تعداد مقالات چاپ شده در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی.	فرآوانی (درصد)
قلب و عروق	۵۵	۴۴	۸۰	۴۷۳	-	-
ایمن‌شناسی	۸۶	۷۷	۸۹	۱۳۸۰	۹۳	۶/۷
پزشکی عمومی و داخلی	۶۶	۴۳	۶۵	۱۵۰۷	۴۸۷	۳۲
متابولیسم و غدد درونریز	۶۲	۵۱	۸۲	۶۵۱	-	-
جراحی	۸۲	۴۹	۵۹	۱۲۸۲	-	-
یورولوژی	۴۱	۳۷	۹۰	۷۳۶	-	-
سرطان‌شناسی	۹۳	۸۷	۹۳	۸۲۸	-	-
اطفال	۶۴	۴۵	۷۰	۷۸۱	۱۹۰	۲۴
گوارش و کبد	۴۶	۴۲	۹۱	۶۷۳	۸۴	۱۲
پیوند اعضا	۲۱	۱۷	۸۰	۷۵۳	-	-
طب کار	۸۰	۶۶	۸۲	۱۱۲۲	۳۴۷	۳۰
خون‌شناسی	۵۲	۴۹	۹۴	۷۷۳	-	-
مغز و اعصاب	۱۰۴	۹۳	۸۹	۱۱۶	-	-
پوست	۳۵	۲۹	۸۲	۴۹۳	-	-
بیماری‌های عفونی	۴۳	۴۰	۹۳	۵۰۴	-	-
زنان و زایمان	۵۰	۳۸	۷۶	۶۴۶	۱۰۶	۱۶
چشم‌پزشکی	۳۸	۳۱	۸۱	۴۱۷	۴۰	۹/۵
آسیب‌شناسی	۴۸	۴۴	۹۱	۳۴۲	-	-
بیماری‌های قلبی-عروقی	۳۹	۳۸	۹۷	۳۳۱	-	-
روان‌پزشکی	۶۰	۵۱	۸۵	۵۲۰	-	-
رادیولوژی	۶۱	۵۰	۸۱	۵۲۷	۱۰۱	۱۹
بیماری‌های گرمسیری (طب جغرافیا)	۱۳	۹	۶۹	۳۳۵	-	-
داروشناسی- داروسازی	۱۰۴	۷۰	۶۷	۲۴۳۶	۱۲۲	-
دلمپزشکی	۶۸	۴۰	۵۸	۱۰۳۶	-	-
دندان‌پزشکی	۵۱	۴۱	۸۰	۲۸۳	-	-
جمع	۱۴۶۲	۱۱۸۱	-	۱۹۰۴۵	۱۵۷۰	-

جدول ۲

تعداد کل مجلات، تعداد مجلات دارای ضرایب تأثیر بالاتر از ۱، تعداد کل مقالات و تعداد مقالات چاپ شده در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی.

همان گونه که در جدول ۲ نشان داده شده است، در کلیه زیرشاخه‌های پزشکی، داروسازی، داروشناسی، دامپزشکی، و دندان پزشکی بیش از ۵۰ درصد مجلاتی که مقالات محققان ایرانی در آنها به چاپ رسیده است دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می‌باشند. در پاسخ به سؤال آخر، سهم مجلات ایرانی در چاپ مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های مذکور مورد بررسی قرار گرفت.

با توجه به یافته‌های مندرج در جدول ۲، از مجموع ۱۹۰۴۵ مقاله منتشر شده، ۱۵۷۰ عنوان مقاله، معادل ۲۴/۸ درصد در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی. به چاپ رسیده است؛ در حالی که در برخی از زیرشاخه‌های پزشکی نظیر پزشکی عمومی - داخلی، رادیولوژی، بیماری‌های گرمسیری (طب جغرافیا)، گوارش و کبد، و اطفال، بیشترین تعداد مقالات در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی. - که غالباً دارای عامل تأثیر پایینی هستند - به چاپ رسیده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف ارزیابی سطح کیفی مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های علوم پزشکی، داروسازی، دندان پزشکی، و دامپزشکی نمایه شده در آی.اس.آی.، به بررسی جایگاه مجلات چاپ‌کننده این مقالات به لحاظ عامل تأثیر آنها بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۹ پرداخته است. در پاسخ به سؤال اول، وضعیت ضریب تأثیر و رتبه مجلاتی که بیشترین تعداد مقالات مذکور در آنها به چاپ رسیده است مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که از مجموع ۲۲ عنوان مجله موجود، ۱۳ مجله (۵۹ درصد) دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می‌باشند؛ ۸ مجله (۳۶ درصد) دارای ضریب تأثیر پایین‌تر از ۱ بوده و یک مجله فاقد ضریب تأثیر است که از این میان تنها ۳ مجله در جی.سی.آر. حائز رتبه‌های برتر (۱-۹) هستند. در حوزه‌های داروسازی و دامپزشکی، کیفیت مجلات مذکور در سطح پایینی است. به نظر می‌رسد پژوهشگران ایرانی در حوزه دندان پزشکی تمایل بیشتری به چاپ مقالات خود در مجلات معتبر دارند.

در پاسخ به دومین سؤال، وضعیت سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی، در مقایسه با سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر کل مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که در ۶۰ درصد زیرشاخه‌های پزشکی و حوزه‌های دامپزشکی و دندان پزشکی سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده مقالات محققان ایرانی بالاتر از سطح میانگین و میانه ضریب تأثیر کل مجلات هر حوزه در جی.سی.آر. است؛ در حالی که در رشته داروسازی عکس این قضیه مشاهده می‌شود.

در پاسخ به سؤال سوم، تعداد مجلاتی که دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ بودند مشخص شدند. همان گونه که یافته‌های پژوهش نشان دادند در کلیه زیرشاخه‌های پزشکی، داروسازی - داروشناسی، دام‌پزشکی، و دندان‌پزشکی بیش از ۵۰ درصد مجلاتی که مقالات محققان ایرانی در آنها به چاپ رسیده، دارای ضریب تأثیر بالاتر از ۱ می‌باشند. همچنین، سهم مجلات ایرانی در چاپ مقالات محققان ایرانی در حوزه‌های مذکور نشان داد که از مجموع ۱۹۰۴۵ مقاله منتشر شده، ۱۵۷۰ عنوان مقاله (۲۴/۸ درصد) در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی. به چاپ رسیده است؛ به طوری که، در برخی زیرشاخه‌های پزشکی نظیر پزشکی عمومی - داخلی، رادیولوژی، بیماری‌های گرمسیری (طب جغرافیا)، گوارش و کبد، و اطفال، بیشترین تعداد مقالات در مجلات ایرانی نمایه شده در آی.اس.آی. - که غالباً دارای عامل تأثیر پایینی هستند - به چاپ رسیده است. همچنین، پژوهش حاضر با پژوهش انجام شده توسط نادری (۱۳۸۸) همسوست؛ به طوری که، مشارکت محققان ایرانی در مجلاتی که از عامل تأثیر بالایی برخوردارند غالباً کم است، اما سطح کیفی این مشارکت در مجلات نمایه شده از ایران در آی.اس.آی. - که غالباً عامل تأثیر پایینی دارند - نسبتاً بالاست.

منابع

- امانی، مجتبی؛ بابااحمدی، ابوذر (۱۳۸۴). «ناکارآمدی عامل تأثیر (IF) در ارزیابی مقالات و یافته‌های علمی». *رهیافت*، ۳۶: ۷۰-۷۷.
- دانگ، پنگ؛ لو، ماری؛ ماندری، آدریان (۱۳۸۶). «نگرشی نو بر عامل تأثیر». ترجمه رسول نوری، آزاده نوری. *فصلنامه کتاب*، ۱۸ (۳): ۲۵۵-۲۷۲.
- قانع، محمدرضا (۱۳۸۶). «میزان همبستگی خوداستنادی با ضریب تأثیر مجله‌های علمی حوزه‌های علوم پزشکی در گزارش استنادی نشریات فارسی». *مدیریت اطلاعات سلامت (ویژه‌نامه)*، ۱: ۵۳-۶۴.
- مردانی، امیرحسین؛ نیک‌کار، ملیحه (۱۳۸۸). «بررسی خوداستنادی اعضای هیأت علمی دانشگاه تهران در مجله‌های «نامه‌ی علوم اجتماعی» و «پژوهش‌های جغرافیایی» طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۶». *پیام کتابخانه*، ۱۴۹-۱۶۷.
- نادری، سمانه؛ کوشا، کیوان (۱۳۸۸). «بررسی عامل تأثیر مجلات نمایه شده در آی.اس.آی. که مقالات محققان ایرانی را طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۸ به چاپ رسانیده‌اند». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران.

Chen, Min; Zhao, Ming-Hui; Kallenberg, Cees G. M. (2010). "The impact factor of rheumatology journals: an analysis of 2008 and the recent 10 years". *Rheumatol Int.* from: www.renal-pku.org/.../Impact%20factor%20of%20rheumatology%20journals.pdf

Ugolini, D.; Casilli, C. (2003). "The visibility of Italian journals". *Scientometrics*, 56 (3): 345-355.